

Міністерство культури та інформаційної політики України

*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 6
від «17» жовтня 2022 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«ПОСТАНОВКА ЦИРКОВОГО НОМЕРА»
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
з сценічного мистецтва початкового професійного спрямування,
цирковий клас**

**Київ
2022**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «ПОСТАНОВКА ЦИРКОВОГО НОМЕРА» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з сценічного мистецтва початкового професійного спрямування, цирковий клас. Київ, 2022. 18 с.

Укладачі: **Калиновська А. В.**, голова предметно-циклової комісії естрадно-циркових дисциплін Дніпропетровського фахового мистецько-художнього коледжу культури, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;

Бриль М. М., директор Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти, кандидат психологічних наук, заслужений працівник культури України.

Рецензенти: **Шариков Д. І.**, доцент кафедри циркових жанрів Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва, декан факультету сценічного мистецтва, кандидат мистецтвознавства;

Плуталов С. І., директор Фахового коледжу Луганської державної академії культури і мистецтв, старший викладач кафедри сценічного мистецтва Луганської державної академії культури і мистецтв.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «**Постановка циркового номера**» (далі – типова навчальна програма) розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовою освітньою програмою середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з сценічного мистецтва початкового професійного спрямування, цирковий клас (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 № 562), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу в цирковому класі.

Мета вивчення дисципліни орієнтована на мотивацію до самостійної розробки циркового номера та набуття досвіду виконавської циркової практики; розвиток творчої особистості та виховання в неї сценічної культури; подальше здобуття початкової мистецької освіти на поглибленому підрівні або в закладах фахової передвищої мистецької освіти.

Зміст типової навчальної програми спрямований на формування творчих здібностей учня / учениці; поглиблення знань, умінь та навичок з використання засобів виразності та відтворення образу в цирковому мистецтві; подальший розвиток виконавських умінь та навичок; опанування системного репетиційного процесу; формування навичок сценічної культури та поведінки під час концертного публічного виступу. Враховуючи особливості циркового мистецтва зміст типової навчальної програми включає комплекс навичок та вмінь, знань з майстерності актора, пластики руху, гімнастики, акробатики, еквілібристики та жонглювання. У змісті типової навчальної програми передбачено опанування основних понять, етапів підготовки та реалізації постановочного процесу циркового номера учнями в цирковому класі. Нормативний зміст навчальної дисципліни розподілений за роками навчання та модулями, а також містить визначені результати навчання, які має продемонструвати учень / учениця на різних етапах вивчення дисципліни.

Освітній процес у межах типової навчальної програми здійснюється у формі групових (або індивідуальних) навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Під час проведення занять переважно застосовується форма групової (або індивідуальної) роботи відповідно до вікового й особистісного розвитку учнів та темпів засвоєння ними навчального матеріалу. Вибір форм і методів навчання викладач визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, водночас забезпечуючи досягнення очікуваних результатів, зазначених у типовій навчальній програмі.

Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – *35 тижнів* на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, що становить для 1 – 5 років навчання 35 год. на рік (*1 год.* на тиждень).

Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учнів у оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання.

Оцінювання в процесі **поточного контролю** здійснюється відносно рівня досягнення учнем / ученицею нормативних результатів навчання кожного уроку (у разі встановлення робочою навчальною програмою) та за підсумками кожного модуля (модульний контроль). Поточний контроль може здійснюватися у формі контрольних уроків, показів, на яких учні демонструють набуті практичні вміння і навички спільної взаємодії в постановочній роботі.

Оцінювання під час **щорічного підсумкового контролю** здійснюється відносно рівня досягнення учнем / ученицею нормативних результатів навчання, передбачених типовою навчальною програмою на завершення кожного навчального року.

Підсумковий контроль за рік здійснюється з урахуванням динаміки зростання рівня навчальних досягнень учня / учениці у формі комплексного заходу, на якому перевіряється досягнення нормативних результатів навчання за всіма компонентами, передбаченими типовою навчальною програмою. Контрольний захід відбувається наприкінці кожного навчального року і проводиться у формі творчого показу.

Наприкінці п'ятого (випускного) року навчання проводиться **підсумковий контроль за результатами опанування типової навчальної програми** у формі **підсумкового публічного показу концертного циркового номера (в групі або індивідуально)**. Відповідно до вимог типової освітньої програми у випускній програмі навчальні досягнення учнів оцінюються за такими освітніми компонентами: «Акторська майстерність», «Основи циркового мистецтва», «Постановка циркового номера».

Визначення рівня досягнення учнями результатів навчання передбачає оцінювання через виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 балів), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів). Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня / учениці в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання (*додаток*).

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку учнів в їхніх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою; воно не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності опанованого матеріалу, темпу набуття компетентностей тощо.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: ознайомлення з методикою підготовки циркового номера (вибір теми, побудова номера залежно від фізичної та психологічної трюкової підготовки виконавця) та його драматургією.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 1. <i>Тема циркового номера та трюк</i></p>	<p>1. «Комунікативний ланцюжок» народження, реалізації та життя циркового номера: автор – артист – глядач.</p> <p>2. Фантазування під час постановки циркового номера. Пошук теми.</p> <p>3. Художній образ циркового номера – фізично досконалий герой-переможець. Персонаж циркової історії (казковий, фольклорний, фантастичний, побутовий тощо).</p> <p>4. Побудова циркового номера залежно від фізичної та психологічної трюкової підготовки виконавця. Трюкова дія як мета, до якої наближається герой циркового номера, подоланням ним перешкод.</p>	<p>16</p>	<p>1. Розуміє, що в народженні замислу постановки номера треба передбачати реакцію глядача.</p> <p>2. Презентує оригінальні ідеї щодо сюжетів та тем, які підкреслюють опановані учнем / ученицею трюки.</p> <p>Враховує під час презентації ідей щодо постановки номера свою попередню підготовку, рівень розвитку психофізіологічних якостей, спритність, координацію тощо.</p> <p>3. Може відтворити в етюді 1-2 риси художнього образу героя свого номера через відношення до трюку, реквізиту, глядача.</p> <p>Відтворює в трюковому номері образ самого себе або ідеалізованого себе (циркового виконавця).</p> <p>4. Демонструє м'язову свободу під час виконання підготовчих етюдів до виконання циркового номера.</p> <p>Володіє технікою виконання трюків у своєму цирковому жанрі.</p> <p>Демонструє опановані необхідні нескладні елементи в інших циркових жанрах у навчальних етюдах на різні теми (наприклад, акробатичні тощо).</p> <p>Розуміє та пояснює необхідність постійного та поетапного ускладнення та відпрацювання трюків під час</p>

			<p>репетицій. Здійснює при необхідності корекцію трюка, номера, відмову від використання певних елементів, їх модифікацію, привнесення нових.</p> <p>Розуміє, що остаточна корекція номера відбувається в процесі виступів з врахуванням реакції публіки, та протягом його виконання можливо його постійне удосконалення.</p> <p>Розуміє та пояснює важливість систематичних репетицій номера в залі / манежі та на сцені.</p> <p>Вміє психологічно налаштуватися, організувати себе на роботу під час репетиції, подолати психологічні труднощі під час постановчої роботи.</p>
<p>Модуль 2. <i>Драматургія циркового номера</i></p>	<p>1. Сильова єдність виражальних засобів у цирковому номері.</p> <p>2. Циркові жанри як засіб демонстрації незвичайних вмінь людей. Унікальність трюку в цирковому жанрі.</p>	19	<p>1. Розуміє часові межі існування циркового номера на сцені / манежі та відповідність цьому вибраної його форми, тривалості, декоративно-художнього оформлення, мобільність. Виконує режисерські прийоми: акценти, паузи, затримки, пластику та елементи пантоміми в постановчій роботі для виразності дій образу.</p> <p>Демонструє набуті навички створення характеру та характерних рис образу в подачі трюку та компліментах глядачам.</p> <p>2. Розуміє взаємозв'язок між драматургією номера та індивідуальністю його виконавця.</p>

	<p>3. Темпоритм у номері як відображення сценічного життя художнього образу.</p> <p>4. Робота над акцентами в цирковому номері: фальш-фінал (сюжетно-драматургічна кульмінація) та фінал (демонстрація специфічних засобів жанру) тощо.</p>		<p>3. Утримує темпоритм у номері, працює в цирковому номері відповідно до підбраного музичного матеріалу.</p> <p>4. Дотримується обов'язкового своєчасного акцентування трюків у своєму жанрі відповідно до поставленого циркового номера.</p>
Всього:		35	

Під час виконання програми *підсумкового річного контролю* учень / учениця:

демонструє створений художній образ у відповідному до теми стилі; враховує відповідні зміни темпоритму музичного матеріалу під час відтворювання характерних дій;

застосовує трюкові акценти під час виконання режисерських завдань;

виявляє власну оригінальність, індивідуальність, сценічну свободу;

дотримується техніки безпеки під час виконання номера;

має фізичну та психологічну витримку під час виступу.

Другий рік навчання. Завдання: формування знань, умінь та навичок у роботі над композиційною побудовою сюжетного (театралізованого) циркового номера; розробка характерного образу та відповідної атмосфери циркового номера в межах окремого циркового жанру.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 3. Особливості побудови композиції циркового номера	<p>1. Трюк як головний засіб виразності в цирковому номері. Види трюкових елементів залежно від жанру.</p> <p>2. Специфіка побудови циркового номера: циклічність, поступовість (від простого до складного, від загального до одиничного),</p>	16	<p>1. Пояснює поняття «цирковий трюк». Знає та визначає на прикладах різновиди трюкових елементів в окремих циркових жанрах (наприклад, у стрибковій акробатиці – кульбіт, колесо, курбет, флік-фляк, сальто, пірует-сальто, твіст, лягскач, рондат, кофшпрунг тощо).</p> <p>2. Пояснює специфіку в побудові циркового номера у зростанні складності трюків: кожний наступний трюк за складністю включає попередній, а кожний наступний дорівнює попередньому та до нього додається складність та новизна (наприклад, сальто</p>

	<p>різноманітність жанрів.</p> <p>3. Побудова трюкових зв'язок за складністю та видовищністю. Проста та складна трюкові комбінації. Алгоритм побудови трюкових комбінацій.</p> <p>4. Правила побудови композиції циркового номера: вихід виконавця, комбінація трюків, акцентування уваги глядача, комплімент.</p> <p>5. Точка та пауза в трюковій комбінації циркового номера.</p> <p>6. Виразальні прийоми інформування публіки в цирковому номері.</p>		<p>змінюється подвійним сальто). Пояснює необхідність використання пластичних рухів для об'єднання трюкових зв'язок. Може продемонструвати пластичні трюкові зв'язки.</p> <p>3. Пояснює необхідність побудови трюкових зв'язок за складністю та видовищністю.</p> <p>Описує алгоритм побудови простої трюкової комбінації: трюк – пауза – трюк.</p> <p>Описує алгоритм побудови складної трюкової комбінації: трюк – пауза – трюк – гра пауз – трюкова комбінація.</p> <p>Може продемонструвати складну та видовищну трюкові зв'язки.</p> <p>4. Описує на прикладах елементи побудови циркового номера: ефектний вихід у цирковому образі, комбінація трюків, активізація уваги глядачів, комплімент.</p> <p>5. Розуміє, що пауза – це час рольових дій без виконання трюків, який розділяється на 2 фази: відхід від трюка та підхід до трюку.</p> <p>Розуміє функцію «точки» в цирковому номері, як ефектного трюку, красивої спеціальної пози.</p> <p>6. Описує виконання та пояснює на прикладах виразальні прийоми інформування публіки: пряме інформування, підготовча пауза, «зрив» трюку («псевдозавал»).</p> <p>Робить зупинку на декілька секунд, здійснюючи підготовчі дії для заповнення підготовчої паузи перед фінальним виконанням трюку в цирковому номері.</p>
--	---	--	---

	7. Комплімент як «діалог» виконавця з глядачем. Принцип активності публіки в сприйнятті циркового номера.		<p>Розуміє, що використання підготовчої паузи посилює виразність трюку.</p> <p>7. Знає та пояснює поняття «комплімент» як засіб прямого спілкування виконавця з глядачем в цирковому номері. Може запропонувати способи використання прийому інформування публіки, виконання фінального компліменту (уклін, жест рукою) та продемонструвати його.</p>
Модуль 4. Розробка сюжету циркового номера	<p>1. Розробка побудови сюжетного (театралізованого) циркового номера.</p> <p>2. Ідея та тема номера (від трюка до теми, від теми до трюка). Синтез як принцип постановки (жанрів, мистецтв).</p> <p>3. Конфлікт та трюковий конфлікт. Розвиток дії. Кульмінація. Розв'язка. Фінал.</p> <p>4. Сценічна атмосфера та комунікація учасників циркового видовища.</p>	16	<p>1. Пояснює необхідність створення композиції для побудови сюжетного номера.</p> <p>Висловлює особисту думку щодо розробки сюжетної лінії для побудови композиції номера.</p> <p>Пояснює поняття «театралізація дії» для надання відповідної виразності в цирковому номері.</p> <p>2. Пояснює власними словами поняття «ідея », «тема», «конфлікт» «розвиток дії», «кульмінація», «роз'язка», «фінал».</p> <p>Вміє представити свою ідею циркового номера, в якій відображає розуміння синтезу різних жанрів.</p> <p>Надає коментарі до ідей інших учнів.</p> <p>3. Характеризує різновид трюкового конфлікту.</p> <p>Пояснює на прикладах номерів поняття «кульмінація номера» як емоційний пік циркового номера.</p> <p>4. Знає та розкриває зміст поняття «сценічна атмосфера».</p> <p>Пояснює роль сценічної атмосфери у творчому процесі. Розуміє роль комунікації виконавця та глядача.</p> <p>Відтворює задану сценічну атмосферу під час репетиції та виконання номера.</p>

	5. Акторське завдання в сюжетному (театралізованому) цирковому номері. Мізансценування. Види мізансцен.		5. Пояснює поняття «акторське завдання». Реалізує акторське завдання в роботі над образом в індивідуальному / груповому номері. Знає та характеризує види мізансцен. Бере участь та проявляє ініціативу в побудові мізансцен для власного циркового номера. Виявляє навички самодисципліни в груповій репетиційній роботі для відпрацювання мізансценічного вирішення номера.
Всього:		35	

Під час виконання програми підсумкового річного контролю учень / учениця:

знає алгоритм побудови трюкових зв'язок та демонструє їх композицію в цирковому номері;

володіє програмною термінологією: «трюк», «унікальність трюку», «трюкова зв'язка», «поєднання трюків», «діалогічність циркового номера», «види циркових номерів», «інформування глядача», «підготовча пауза», «зрив трюка», «комплімент», «ідея номера», «синтез елементів», «конфлікт», «трюковий конфлікт», «розвиток дії», «кульмінація», «розв'язка», «сценічна атмосфера»;

розуміє роль режисера та відповідальність виконавця під час постановочного процесу в цирковому номері та їх вплив на творчий результат постановки;

визначає складові композиційної побудови сюжетного циркового номера; описує вербально сюжет номера в межах поставленого завдання, називає елементи театралізації циркового сюжетного номера;

демонструє створення сценічної атмосфери в межах власного циркового номера, використовуючи комічні прийоми відповідно до змісту номера.

Третій рік навчання. Завдання: знайомство з методикою підготовки безсюжетних циркових номерів (вибір теми, використання основних трюків та зв'язок у них, опанування додатковими виконавськими прийомами – акробатика, хореографічна пластика тощо); ознайомлення з додатковими виражальними засобами в безсюжетному цирковому номері: костюм, циркові знаряддя, реквізит, музичне та шумове оформлення, світловий та відеодизайн; використання додаткових виражальних засобів відповідно до постановки власного безсюжетного номера.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 5. <i>Розробка безсюжетного</i>	1. Розробка композиції безсюжетного циркового номера на	19	1. Пояснює поняття «безсюжетний цирковий номер». Використовує власні вміння та

<p>циркового номера</p>	<p>основі опанованого трюка / трюків. Зв'язність номера.</p> <p>2. Хореографічні рухи як додатковий засіб пластичної виразності в цирковому номері.</p>		<p>навички виконання трюків у створенні безсюжетних етюдів з використанням різних рухів. Показує у зв'язках та переходах різні елементарні акробатичні прийоми для збагачення трюкового потенціалу та виразності номера.</p> <p>Володіє технікою виконання трюків та ускладнених елементів у груповому та/або особистому безсюжетному цирковому номері.</p> <p>2. Виявляє ініціативу, пропонує та застосовує під час постановки циркового номера елементи танцювальної пластики.</p> <p>Виявляє фантазію та оригінальність у виконанні завдань з пластики.</p> <p>Вільно володіє сценічним простором під час виконання постановчих завдань.</p> <p>Органічно демонструє емоції та почуття (особисті враження, переживання) під час репетиційного процесу.</p>
<p>Модуль 6. Сценічне втілення циркового номера</p>	<p>1. Світловий дизайн циркового номера.</p> <p>2. Музично-шумове супроводження номера.</p> <p>«Живе» оркестрове супроводження в цирку та його можливості.</p> <p>Темп та ритмічна структура циркового номера.</p>	<p>16</p>	<p>1. Розуміє та пояснює значення світлового оформлення для вирішення творчого задуму циркового номера.</p> <p>Висловлює особисте бачення щодо ідеї світлового оформлення окремих частин постановки власного циркового номера.</p> <p>2. Пояснює необхідність застосування звуко-шумових рішень у цирковому номері.</p> <p>Розуміє емоційний вплив музичного оформлення й шумів на образне рішення номера та асоціативне сприйняття глядача.</p> <p>Демонструє крокування / біг під музичний супровід в цирковому номері.</p>

	<p>Пісня як засіб визначення теми та ідеї циркового номера.</p> <p>3. Декоративно-художнє оформлення циркового номера.</p> <p>4. Реквізит та знаряддя в цирковому номері.</p>	<p>Може запропонувати та підібрати пісню, мелодію, шумовий супровід відповідно до характеру основного трюка в номері, а також жанру, в якому створюється номер.</p> <p>3. Розуміє та пояснює необхідність розробки костюмів та гриму, як додаткових засобів для відображення образу в цирковому номері.</p> <p>Може пояснити на прикладах значення функціональності костюму в цирковому номері.</p> <p>Розуміє значення деталей в цирковому костюмі, його «відкритості» для демонстрації атлетизму виконавця тощо.</p> <p>Має навички нанесення гриму для вдосконалення сценічного образу.</p> <p>Може підбирати необхідний реквізит для виразності власного сценічного образу (перука, окуляри, наклейки тощо) та зачіску.</p> <p>4. Може придумати, підготувати та використовувати реквізит та знаряддя у власному цирковому номері.</p>
Всього:		35

Під час виконання програми *підсумкового річного контролю* учень / учениця:

демонструє опановані знання та навички під час виконання безсюжетного циркового номера;

використовує хореографічні рухи як додатковий засіб пластичної виразності в безсюжетному цирковому номері;

вільно орієнтується і діє в сценічному просторі відповідно до сценічного образу.

втілює сценічний образ за допомогою музичного матеріалу, художньо-декораційного оформлення та елементів пластики;

використовує цирковий реквізит та знаряддя відповідно до обраного жанру з дотриманням техніки безпеки.

Четвертий рік навчання. Завдання: опанування техніками психологічного та фізичного налаштування для виконання концертного індивідуального та /або групового циркового номера; характерність та комічність циркового образу.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 7. <i>Індивідуальна та групова робота під час підготовки циркового номера</i></p>	<p>1. Трюк у різних видах циркових номерів: індивідуальних та групових.</p> <p>2. Взаємодія виконавця з режисером у підготовці до циркового номера.</p> <p>3. Особливості взаємодії виконавців у груповому цирковому номері.</p>	<p>19</p>	<p>1. Пояснює різницю між «груповим» та «індивідуальним» номером та особливості використання трюків у них.</p> <p>2. Розуміє зміст постановчої роботи над номером як свідомий колективний творчий процес. Пояснює різницю в створенні циркового номера «від виконавця» (від опанованого ним трюку) та «від режисера» (від поставленого завдання). Розуміє значення унікальності розробленого трюку для створення циркового номера для виконавця як демонстрацію перемоги людини над власними фізичними можливостями, простором, світом речей тощо.</p> <p>Розуміє особисту відповідальність виконавця та режисера номера в досягненні ефективних результатів творчої роботи під час постановки номера.</p> <p>3. Демонструє розуміння особистого завдання в груповому цирковому номері.</p> <p>Взаємодіє з іншими членами групи на основі субординації, протиставлення, дружньої рівності, слідування за ведучим, навчання тощо через міміку, жести, рухи тіла.</p> <p>Дотримується правил техніки безпеки під час створення номера, відповідно до жанру та майданчика.</p> <p>Виявляє активність, бажання досягати високого та якісного технічного особистого результату під час спільної творчої постановчої роботи в груповому номері.</p>

	4. Класичний прийом змагального конфлікту між партнерами в груповому цирковому номері.		4. Розуміє, що фіналом номера (зняттям змагального конфлікту між партнерами) як його обов'язковою сценою є багаторазове виконання учасниками номера одного й того ж трюку або виконання кожним з них водночас свого трюку.
Модуль 8. Характер та характер- ність художнього образу персонажів	1. Характер персонажа як внутрішній стан художнього образу. 2. Пошук зовнішньої характерності персонажа. 3. Комічність у цирковому номері. Комічні трюки: тілесний, механічний, сюжетний, прохідний.	19	1. Розуміє та визначає відмінність понять «характер» і «характерність». Вміє самостійно використовувати пластику рухів та манери для відображення характеру персонажа у власному цирковому номері. 2. Аналізує різні художні образи (на прикладах майстрів циркового мистецтва) та описує їх характерність. Відтворює в акторських етюдах характерні риси, помічені під час життєвих спостережень. Застосовує навички створення зовнішньої характерності під час створення образу в номері. Вміє підкреслити характерність образу за допомогою нанесеного гриму та використання деталей костюму. 3. Пояснює використання протиставлення (контрасту) персонажів у створенні комічного ефекту в цирковому номері. Описує на прикладах циркових номерів поняття комічного (реалізм та фантастику, логіку та алогізм, перебільшення тощо). Аналізує характер та поведінку персонажів в циркових номерах та знаходить у них елементи комічного Розуміє значення синтезу комічного (ігрового) та трюкового елементів у

			сюжетному номері. Розрізняє види комічного трюку в наведених прикладах циркових номерів. Використовує життєві спостереження для ідей виконання трюків з елементами комічності у власному цирковому номері.
Всього:		35	

Під час виконання програми підсумкового річного контролю учень / учениця:

демонструє опановані знання та навички під час виконання індивідуального та/або групового циркового номера;

демонструє виконання особистісного завдання в груповому номері;

володіє прийомами спілкування з партнером, партнерами, глядацькою аудиторією;

відтворює характерні риси свого персонажу в цирковому номері;

створює комічний художній образ в цирковому номері.

П'ятий рік навчання. Завдання: технічне та акторське втілення художнього образу в цирковому номері; робота над удосконаленням виконавської техніки та навичок самостійного вирішення творчих завдань; підготовка циркового номера на рівні, достатньому для підготовки до подальшого здобуття мистецької освіти професійного спрямування в системі фахової передвищої освіти.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 9. Творче самовираження в постановчій роботі	1. Імпровізація в розвитку виконавської майстерності. 2. Створення сюжетної лінії в окремому цирковому жанрі.	16	1. Знає та пояснює поняття «імпровізація», її ролі у виконавській роботі. Пояснює необхідність імпровізування під час невдалого виконання трюку. Імпровізує, демонструючи вміння та навички акторської майстерності, пантоміми та хореографії в навчальних етюдах, цирковому номері. 2. Аналізує логіку поведінки образу та визначає завдання та надзавдання персонажа. Знає та пояснює, що таке сюжет відповідно до особливостей

	3. Сучасні тенденції втілення художнього образу («пластичний цирк», «цирк-театр»).		<p>окремого циркового жанру. Демонструє в процесі розробки сюжету номера логіку побудови трюкових зв'язок та розуміння постановочного процесу.</p> <p>Демонструє різні види взаємодії в роботі з партнерами, логіку дії відповідно до характеру образу та сюжету.</p> <p>3. Знає та визначає сучасні напрями розвитку циркового мистецтва. Висловлює особисту думку щодо сучасних засобів сценічного втілення художнього образу (наприклад, цифрових).</p>
Модуль 10. Реалізація індивідуальних особливостей виконавця	<p>1. Робота над цілісністю циркового номера в сценічному просторі.</p> <p>2. Підготовка до публічного показу. Генеральна репетиція (прогін).</p>	19	<p>1. Вміє дотримуватися складної композиції трюкових елементів у цирковому номері. Вміє самостійно добирати музичний матеріал для репетицій. Готує та декорує елементи реквізиту відповідно до сюжету номера.</p> <p>Вміє запропонувати та поєднати танцювально-пластичні рухи для композиції циркового номера.</p> <p>2. Пояснює, що таке «генеральна репетиція» або «прогін».</p> <p>Знає та пояснює етапи підготовки до випуску та публічного показу циркового номера. Має уявлення про значення страховки для забезпечення техніки безпеки під час репетицій та публічного виконання циркового номера.</p> <p>Виявляє стабільну фізичну та психологічну підготовку в період підготовки до показу концертного номера. Зберігає сценічну витримку в співпраці з партнерами. Використовує всі виконавські напрацювання для втілення режисерського завдання в номері.</p>
Всього:		35	

Під час виконання програми *підсумкового річного контролю* учень / учениця:

вміє донести смисл та ідею поставленого номера до глядача;
використовує ефектні прийоми подачі трюка (пряме інформування / підготовчі паузи, «зрив» номера, комплімент тощо);

демонструє стильову єдність в застосованих виражальних засобах поставленого номера;

відтворює пластичну виразність образу, його зовнішню характерність, використовує виражальні засоби та прийоми перевтілювання в сценічний образ;

демонструє впевнені вміння та навички володіння реквізитом, за потреби імпровізує;

під час роботи з партнерами застосовує коректні способи сценічного спілкування.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гриценко О. Стилiстика, грим-вiзаж, костюм : методичнi рекомендацiї. Київ : Кафедра циркових жанрiв Факультету сценiчного мистецтва КМАЕЦМ, 2022. 32 с. URL: <https://bit.ly/3QFsV9O> (дата звернення: 13.09.2022).

2. Гур'єва О. Н. Витоки виникнення основних жанрiв циркового мистецтва : практичний порадник. Марiуполь : Вид-во «Рената», 2009. 240 с. URL: <https://cutt.ly/cSxPwHY> (дата звернення: 13.09.2022).

3. Зайцев В. П. Режисура естради та масових видовищ : навчальний посiбник. Київ : Дакор, 2006. 252 с.

4. Ільницька О. Цирковий костюм як засiб художньо-образної виразності. *Вiсник Нацiональної академiї керiвних кадрiв культури i мистецтв : наук. журнал*. 2021. № 1. С. 237–241. URL: <https://cutt.ly/pVIPXBL> (дата звернення: 13.09.2022).

5. Кашеваров В., Орел Д. Сценiчно-технiчна пiдготовка в циркових жанрах : технiка безпеки, манеж, реквiзит. Київ : КМАЕЦМ, 2018. 75 с. URL: <https://kmaesm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/kashevarov-orel-sczenichno-tehnicna-pidgotovka-v-czyrkovyh-zhanrah.pdf> (дата звернення: 20.09.2022).

6. Крипчук М. В. Основи сценарної майстерності : навчально-методичні рекомендації для мистецьких закладiв фахової передвищої освіти. Київ : Видавництво «АГАТ ПРИНТ», 2019. 32 с. URL: <https://cutt.ly/HVllrXL> (дата звернення: 25.09.2022).

7. Кох І. Е. Основи сценічного руху : 38 уроків. Київ : Мистецтво. 1966. 106 с.

8. Паві П. Словник театру / перекл. з фр. М. Якуб'як. Львів : видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 640 с. URL: <https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/Slovyuk-Pavi.pdf> (дата звернення: 20.09.2022).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівні компетенції	Бали	Характеристика навчальних досягнень
Початковий	1 – 3	Під час виконання завдання робить помилки і погано аналізує їх. У творчому процесі не використовує фантазію та ініціативу. На сцені працює мляво, без азарту, виявляє ознаки страху сцени. У постановочному процесі майже не використовує навички акторської та виконавської техніки.
Середній	4 – 6	Під час виконання завдання робить помилки, але намагається їх виправити. Може виявляти слабку ініціативність, нестійкий інтерес. Під час роботи постійно потребує додаткової мотивації та підтримки. У постановочному процесі виявляє фрагментарні знання та посередні виконавські навички, які потребують корекції з боку викладача.
Достатній	7 – 9	Виконує завдання з незначними похибками, які в цілому не зменшують загальне позитивне враження від роботи. У творчому процесі використовує навички акторської техніки, виконання трюкових елементів, які передбачені певним роком навчання. Корегує результати виконання завдань під керівництвом викладача. В індивідуальній, парній або груповій роботі проявляє виразність, впевненість.
Високий	10 – 12	Всі завдання виконує в повному обсязі, у спільному постановочному процесі демонструє творчі навички, фантазію, гарну акторську та виконавчу техніку, які передбачені певним роком навчання. Проявляє креативність, оригінальність, виразність. Працює сміливо і з азартом як самостійно, так і в творчому ансамблі з партнерами. За потреби впевнено імпровізує. Вміє комунікувати з глядачем.